

УДК 338.2

Лунак Р.Л.

economist_555@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-1830-1800

ResearcherID: I-2980-2017

д.е.н., проф., професор кафедри економіки,

Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Стіскун А.В.

stiskun_anton@ukr.net, ORCID ID: 0009-0009-3491-8171

здобувач, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Савка Є.В.

evgeniy_savka@ukr.net, ORCID ID: 0009-0007-4291-2277

здобувач, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗМІНИ І СТРУКТУРНІ РЕФОРМИ В ЕКОНОМІЦІ: ГАЛУЗЕВІ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКІ АСПЕКТИ

***Анотація.** В Україні сформувалася низка інституціонально-правових перешкод, що не дозволяють повною мірою домогтися повноцінної модернізації національного господарства і досягнення прийнятого рівня конкурентоспроможності та економічної безпеки. У статті обґрунтовано важливість системних інституціональних змін та скоординованих і ґрунтовно спроектованих структурних реформ в економіці України, які водночас враховують повною мірою галузеві та підприємницькі аспекти. Ідентифіковано низку інституціональних і структурних перешкод модернізації та розвитку вітчизняного галузевого комплексу, зокрема сфери торгівлі. Звернуто увагу на проблеми інституціонального і структурного характеру для вітчизняного підприємницького середовища, що сформувалися у передвоєнному періоді. Визначено вектори інституціональних змін і структурних реформ в економіці України з огляду на галузеві та підприємницькі аспекти і їх врахування під час повоєнного відновлення. Основними об'єктами інституціональної та структурної перебудови національного господарства запропоновано розглядати такі, як нормативно-правове забезпечення, програмно-методична регламентація, інтеграційні процеси, антимонопольне регулювання, механізм моніторингу та аналізу розвитку галузей, розміщення капіталу та фактори виробництва, розвиток ринкової інфраструктури, фінансово-ресурсне та інвестиційно-технологічне співробітництво, альтернативні схеми фінансування бізнес-проектів, коопераційні форми бізнесу, модернізація виробничих та торговельних об'єктів, комерціалізація продуктових інновацій та інші – інституціональний вектор; виробництво та продаж високотехнологічних і інноваційних товарів, виробничі потужності галузей, технологічні ланцюги виробництва сировини і її переробки, споживчі цінності та консюмеризм, міжгалузевий супровід та комунікація, джерела ресурсного забезпечення, збут та просування вітчизняних товарів, асортиментна структура та товарна пропозиція, інформаційно-аналітичне забезпечення, необоротний капітал бізнесу, витрати та ефективність господарювання, інвестиційні ресурси бізнесу та інші – структурний вектор.*

Ключові слова: підприємництво, державна політика, інституціональні зміни, структурні реформи, галузь, сфера торгівлі, модернізація, внутрішній ринок.

Lupak Ruslan

economist_555@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-1830-1800

ResearcherID: I-2980-2017

*Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economics,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

Stiskun Anton

stiskun_anton@ukr.net, ORCID ID: 0009-0009-3491-8171

Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Savka Yevhen

evgeniy_savka@ukr.net, ORCID ID: 0009-0007-4291-2277

Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

INSTITUTIONAL CHANGES AND STRUCTURAL REFORMS IN THE ECONOMY: SECTORAL AND ENTREPRENEURIAL ASPECTS

Abstract. *A number of institutional and legal obstacles have formed in Ukraine that prevent it from fully achieving full modernization of the national economy as well as achieving the accepted level of competitiveness and economic security. The article substantiates the importance of systemic institutional changes and coordinated and thoroughly designed structural reforms in the economy of Ukraine, which at the same time fully take into account sectoral and entrepreneurial aspects. A number of institutional and structural obstacles to the modernization and development of the domestic industrial complex, in particular the sphere of trade, have been identified. Attention is drawn to the problems of an institutional and structural nature for the domestic business environment, which were formed in the pre-war period. The vectors of institutional changes and structural reforms in the economy of Ukraine are determined, taking into account sectoral and entrepreneurial aspects and their consideration during post-war recovery. The main objects of the institutional and structural restructuring of the national economy are proposed to be considered such as legal support, programmatic regulation, integration processes, antimonopoly regulation, a mechanism for monitoring and analyzing the development of industries, capital allocation and factors of production, development of market infrastructure, financial resources and investment-technological cooperation, alternative forms of financing business projects, cooperative forms of business, modernization of production and trade facilities, commercialization of product innovations and others – institutional vector; production and sale of high-tech and innovative goods, production capacities of industries, technological chains of raw material production and processing, consumer values and consumerism, inter-industry support and communication, sources of resource provision, sales and promotion of domestic goods, assortment structure and product offer, information and analytical support, fixed capital of the business, costs and efficiency of management, investment resources of the business and others – structural vector.*

Key words: entrepreneurship, state policy, institutional changes, structural reforms, industry, sphere of trade, modernization, internal market.

JEL Classification: A10, H10, L10, L51, M20

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-43-07>

Постановка проблеми. Для досягнення стратегічних цілей і завдань розвитку економіки необхідно сформувати повноцінне інституціональне середовище та здійснити низку структурних реформ. Це дозволяє краще оці-

нити та реалізувати взаємозв'язки між державним регулюванням і розвитком суб'єктів бізнесу, виходячи з потенціалу та конкурентоспроможності реального сектору економіки, особливостей споживчого попиту та наявних

ресурсів у конкретних галузях і видах економічної діяльності. Так, для подолання невизначеності та успішного досягнення обраних цілей насамперед необхідно розробити більш ефективну інституціональну структуру державного регулювання економіки з якісними інститутами та привабливим бізнес-середовищем. Важливо також удосконалити систему правил і впорядкувати набір галузевих інституцій, які можуть сприяти ринковим реформам, гарантувати прийняття обґрунтованих рішень, стимулювати інвестиційний процес, а також регулювати та контролювати дотримання правил економічної конкуренції. Все це визначає актуальність сформованості та удосконалення інструментарію інституціональних змін і структурних реформ економіки, що базується на перевагах та враховує особливості економіки галузей і підприємницького середовища. В умовах воєнного стану перебудова економіки нашої країни повинна відбуватися саме за таким сценарієм, коли буде сформовано інституціональне середовище, чітко спроєктована модернізація господарського комплексу, врегульовано структурні диспропорції та розбіжності в економіці галузей і підприємницького сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Інституціональний і структурний підходи широко практикуються при забезпеченні стабільності та розвитку економіки, є важливими при модернізації галузевої системи, здатні вирішувати складні завдання у підприємницькій діяльності. Так, І. Назаркевич [1, с. 10–25], Н. Прямухіна, Ю. Крачик [2, с. 50–60] наголошують на концептуальних положеннях застосування таких підходів, зокрема виділяючи роль системи державного регулювання, яка володіє усіма для цього ресурсами.

Однозначно інституціональні та структурні трансформації мають відбуватися у плановому режимі, з чітко визначеними очікуваними результатами й охоплювати критично важливі сфери економіки країни. Так, О. Клепанчук та ін. [3, с. 104–110], Т. Васильців та ін. [4, с. 197–202] виділяють важливість врахування тенденцій внутрішнього споживчого ринку на шляху реформування національного господарства. У праці [5, с. 136–142] при дослідженні ринкових трансформацій наголошується на чинниках імпортозаміщення як загрози економіці країни та інституціональних засобах її попередження і подолання. Натомість П. Куцик схильний наголошувати

на проблемних аспектах та пріоритетах розвитку малого і середнього підприємництва при перебудові економіки країни [6, с. 7–14].

Окремо потребує відокремлення питання інвестиційного забезпечення економіки і в низці наукових досліджень доводиться, що реалізація інституціональних змін та структурних реформ дозволяє успішно його вирішити. Так, І. Городняк, А. Терендій звертають увагу на необхідності формування безперешкодного інвестиційного середовища [7, с. 7–14], В. Грінів – галузевих особливостей (зокрема, торгівлі) інвестиційних процесів та їх врахування на усіх етапах реформування господарського комплексу країни [8, с. 179–188].

Іншою важливою характеристикою економіки країни є сформованість підприємницького середовища, в якому переважну частку повинні займати галузі промислового виробництва з високим потенціалом техніко-технологічного зростання. Так, у працях [9, с. 251–259; 10, с. 52–57; 11, с. 244–249] виділяється важливість модернізації та нарощування інноваційно-технологічного потенціалу реального сектору економіки як базису забезпечення стабільності і стійкості національного господарства.

Попри наявні наукові розробки, питання інституціональної та структурної перебудови економіки потребують подальшого вирішення, а особливо в контексті динамічних перетворень у галузевому та підприємницькому середовищах при посиленні невизначеності умов розвитку, ринкових викликів, гібридних ризиків та загроз.

Постановка завдання. Метою статті є наукове обґрунтування інституціональних змін і структурних реформ в економіці з огляду на галузеві та підприємницькі аспекти.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні сформувалася низка інституціонально-правових перешкод, що не дозволяють повною мірою домогтися повноцінної модернізації національного господарства і досягнення прийнятого рівня конкурентоспроможності та економічної безпеки. Вони є не новими, мають передвоєнний характер і потребують швидкого усунення. Так, варто виділити окремі з них, зокрема:

- не сформовано повноцінної нормативно-правової бази для реформування, координації та узгодження напрямів розвитку підприємницької діяльності у реальному секторі економіки;

– не існує врегульованих інституціональних та правових положень щодо створення і функціонування спеціальних фінансових установ для підтримки високодинамічних галузей та суб'єктів господарювання;

– відсутнє належне нормативно-правове та інформаційно-методичне забезпечення діяльності кластерів і інших галузевих та регіональних бізнес-об'єднань;

– недостатня інституціональна і правова підтримка для заохочення недержавних фінансових та інвестиційних установ до вирішення складних соціально-економічних проблем у галузевих секторах і бізнес-середовищі.

Так, торгівля характеризується неповною інституціональною та організаційною підтримкою розвитку торговельних мереж, відсутністю загальнодержавних програм системного розвитку галузі та просторового і регіонального розміщення її об'єктів та ресурсів, недостатніми інституційними і економічними стимулами для розвитку інвестиційно-інноваційної підприємницької діяльності та ін.

Щодо структурних реформ економіки, доречно наголосити на їх здатності забезпечити взаємодію галузей та сформувати широкий інструментарій для вирішення завдань підприємницького сектору. Тісний зв'язок із системними змінами в економіці проявляється у диверсифікації орієнтирів державного управління та визначенні критеріїв його ефективності при перебудові галузей і підприємницького середовища.

Зважаючи на воєнний стан, структурні реформи в нашій країні необхідно проводити з огляду на здатність засобами державного управління повною мірою забезпечити збалансований розвиток внутрішнього ринку. Відтак актуально, аби мета структурних реформ національного господарства полягала у покращанні наступних співвідношень на внутрішньому ринку:

– обсягів поставок та продажів імпортованих і вітчизняних товарів (послуг), їх споживчих і якісних характеристик;

– регіональних диспропорцій у розвитку типів, видів, інноваційності та технологічній спрямованості об'єктів торгівлі зі спеціалізацією на продажі вітчизняних товарів;

– технологічного та торговельного потенціалу виробничого сектору і представлення власних товарів (послуг) у торговельних мережах;

– умов підтримки учасників вітчизняного товарного ринку, ресурсного потенціалу і ефективності публічно-приватного партнерства у торговельній та виробничій сферах.

Безумовно, важливим аспектом модернізації вітчизняної економічної системи має стати вдосконалення нормативно-правової та методичної бази, у результаті чого можливо якісно здійснювати аналіз, стратегію та планування процесів забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку і зміцнення економічної самодостатності й інтеграції нашої країни. Виходячи з цього, актуальність інституційних реформ визначається необхідністю розвитку правил конкуренції, забезпечення захисту інвестицій, особливо в модернізацію вітчизняного виробництва та системи торгівлі зі спеціалізацією на продажу саме вітчизняних товарів. Також зростає актуальність впровадження органами виконавчої влади та місцевого самоврядування наступних інституціональних заходів:

– сприяння інтеграційним процесам у галузевому комплексі;

– удосконалення та проведення ефективного антимонопольного регулювання;

– впровадження ефективного механізму моніторингу та аналізу розвитку галузей;

– удосконалення галузевого середовища раціонального розміщення інвестиційного капіталу та факторів виробництва.

Так, на рівні підприємств інституціональні зміни повинні мати стимулюючий і мотиваційний характер, що передбачатиме надання державою повноцінної підтримки для забезпечення стабільності та ефективності функціонування, динамічного конкурентного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та економічної безпеки, розроблення та реалізації техніко-технологічних бізнес-проектів та ін. Зокрема, доречно відмітити мотивацію підприємств брати участь у проектах модернізації ринкової інфраструктури, науково-дослідних, мистецько-культурних та інших об'єктів, у результаті чого можливо вирішити комплекс завдань як комерційного, так і соціального характеру, при цьому врахувавши інтереси території функціонування.

Пріоритетне значення необхідно надати процесам інвестування, що мають бути активізовані підприємствами та водночас належати до сфер державної політики економіко-ресурсної підтримки. Зокрема, виділимо актуальність таких заходів, як:

- інституалізація фінансово-ресурсного та інвестиційно-технологічного співробітництва;
- впровадження альтернативних схем фінансування бізнес-проектів нарощування конкурентного потенціалу;

- формування та ефективне використання внутрішніх фондів інвестиційно-інноваційного розвитку.

Попри інвестиційні процеси, інституціональні зміни повинні охоплювати аспекти розвитку коопераційних та партнерських відносин, через які вдасться створити та забезпечити стабільне функціонування інвестиційних майданчиків, інноваційно-технологічних центрів та інших інтеграційних бізнес-структур. Згідно з досвідом багатьох зарубіжних компаній такий підхід держави до розвитку підприємницького середовища дозволяє успішно забезпечити створення та комерціалізацію продуктивних інновацій, захист інвестиційного капіталу та об'єктів інтелектуальної власності.

Стосовно структурних перетворень, насамперед відзначимо в контексті розвитку галузевого комплексу важливість збільшення обсягів виробництва та продажу високотехнологічних і інноваційних товарів. Такі зміни є критично важливі для внутрішнього ринку України, який імпортозалежний та високо розбалансований, розвивається непрогнозовано, при цьому частка вітчизняних товарів лише зменшується. Отже, у нашій країні повинна бути розроблена державна політика імпортозаміщення, яка і передбачатиме забезпечення підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва та насичення внутрішнього ринку відповідними товарами. Тому виділимо актуальність таких структурних заходів, як оптимізація кількісного та якісного складу наявних і використовуваних галузевих виробничих потужностей, раціоналізація технологічних процесів виробництва сировини та її переробки у продукти високого ступеня готовності та ін.

Вважаємо, що внутрішній ринок України повинен розвиватися з орієнтацією на раціоналізацію структури споживчих цінностей та установок консюмеризму, де перевага покупців надаватиметься споживанню товарів вітчизняного виробництва, посиленню комунікацій із місцевим бізнесом. Також держава повинна бути долучена до вивчення потреб покупців та впровадження заходів для їх повного задоволення. З боку бізнесу першочергово має надаватися підтримка місцевому та регіональному виробництву, зокрема

через бюджетне фінансування, послаблення податкового навантаження, надання грантів та ін. Поряд з тим актуальне значення має поліпшення параметрів міжгалузевого інформаційно-консультаційного супроводу та комунікацій, що передбачатиме реалізацію програм маркетингово-промоційної підтримки, інформаційно-аналітичне та методичне забезпечення бізнес-проектів, розвиток проектно-консультаційних центрів чи інших майданчиків дорадчого сервісу.

Якщо враховувати підприємницькі аспекти структурних реформ, вони більшою мірою охоплюють подібні проблемні сфери розвитку галузевого комплексу національної економіки та підтверджують необхідність покращення ресурсного забезпечення й ефективності інноваційно-технологічної діяльності, формування сприятливого та конкурентного бізнес-середовища, посилення мотивації до розвитку високотехнологічного виробництва замкнутого циклу та ін. Тут доречно реалізувати низку структурних заходів, які охоплюють зміни безпосередньо на підприємствах, а саме: удосконалення асортиментної політики та диверсифікація товарної пропозиції; розширення сфер використання та активне оновлення необоротного капіталу; оптимізація структури витрат та підвищення ефективності господарювання. Також підтримка держави повинна надаватися підприємствам при розширенні сфер збуту та просування товарів, поліпшенні розподілу інвестиційного капіталу.

Охарактеризовані інституціональні зміни і структурні реформи економіки України мають продовжити розпочаті у довоєнному періоді перебудови та бути реалізованими в нових напрямках із орієнтиром на повоєнну відбудову, при цьому враховувати галузеві та підприємницькі аспекти, що наведено на рис. 1.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Економіка України повинна активно перебудовуватися, щоб якнайшвидше розпочати повоєнне відновлення і динамічне зростання. Однозначно для досягнення цього необхідно реалізувати низку інституціональних та структурних заходів, що дозволять осучаснити національне господарство та перелаштуватися на абсолютно нові вектори функціонування і розвитку. Тут першочергово слід врахувати галузеві та підприємницькі аспекти і на їх основі побудувати оновлену систему державного регулювання економікою, зокрема включаючи

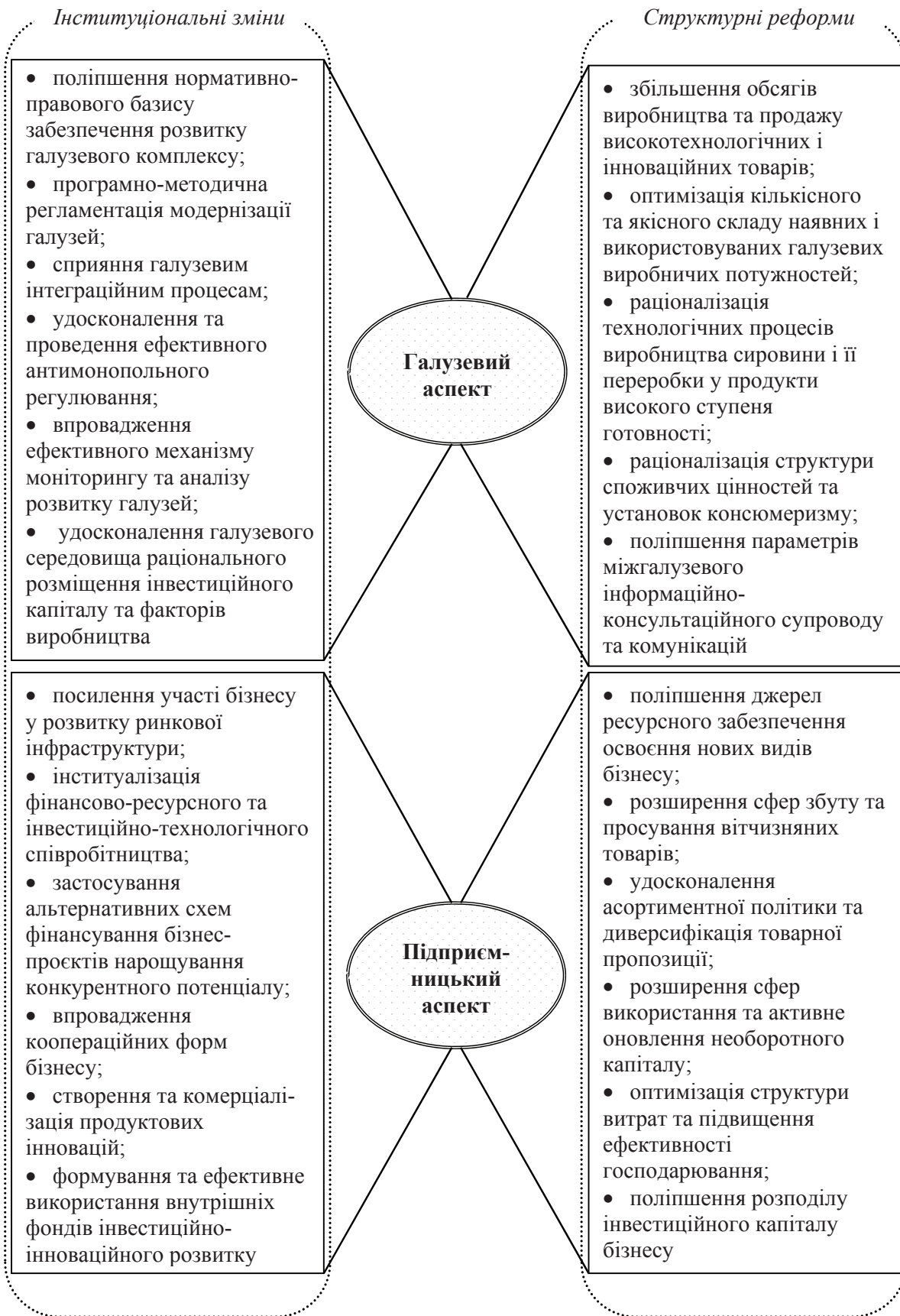

Рис. 1. Вектори інституціональних змін і структурних реформ в економіці з огляду на галузеві та підприємницькі аспекти

наступні заходи: поліпшення нормативно-правового базису забезпечення, програмно-нормативна регламентація модернізації, сприяння інтеграційним процесам, удосконалення та проведення ефективного антимонопольного регулювання, удосконалення середовища раціонального розміщення капіталу та факторів виробництва, інституалізація фінансово-ресурсного та інвестиційно-технологічного співробітництва, застосування альтернативних схем фінансування бізнес-проектів, створення та комерціалізація інноваційних розробок, впровадження коопераційних форм бізнесу та ін. – *вектори інституціональних змін*; збільшення обсягів виробництва та продажу високотехнологічних і інноваційних товарів, оптимізація кількісного та якісного складу наявних і використовуваних галузевих виробничих потужностей, раціоналізація технологічних процесів виробництва сировини та її переробки у продукти високого ступеня готовності, раціоналізація структури споживчих цінностей та установок консюмеризму, поліпшення параметрів міжгалузевого інформаційно-консультаційного супроводу та комунікацій, поліпшення джерел ресурсного забезпечення інноваційного розвитку, розширення сфер збуту та просування вітчизняних товарів, удосконалення асортиментної політики та диверсифікація товарної пропозиції, розширення сфер використання та активне оновлення оборотного капіталу, оптимізація структури витрат та підвищення ефективності господарювання, поліпшення розподілу інвестиційного капіталу – *вектори структурних реформ*.

Перспективи подальших досліджень повинні стосуватися розроблення та реалізації механізмів інституціонального і структурного спрямування з ціллю подолання перешкод та активного стимулювання модернізації і розвитку галузевого комплексу, підприємницького середовища, що передбачатиме збільшення обсягів виробництва і реалізації вітчизняної продукції високого рівня готовності, доданої вартості та конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Назаркевич І.Б. Державне регулювання структурних змін в економіці України: проблеми та перспективи: монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 356 с.
2. Прямухіна Н., Крачик Ю. Модернізація державного управління системним розвитком національної економіки України. *Наукові праці*

Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2022. Вип. 1(61). С. 50–60.

3. Клепанчук О.Ю., Ільчишин С.М., Далик В.П. Структурно-динамічний аналіз внутрішнього споживчого ринку у контексті макроекономічного розвитку України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* 2021. Вип. 5. С. 104–110.

4. Васильців Т., Мульска О., Гресь А. Напрями дослідження структурних змін на внутрішньому ринку. *Modeling the development of the economy systems.* 2023. № 2. С. 197–202.

5. Лупак Р.Л. Розвиток підприємництва в умовах імпортонасичення внутрішнього ринку України. *Підприємництво і торгівля.* 2018. Вип. 22. С. 136–142.

6. Куцик П.О. Проблемні аспекти та пріоритети розвитку малого і середнього підприємництва України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки.* 2022. Вип. 69. С. 7–14.

7. Городняк І.В., Терендій А.Б. Інституційні чинники залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2020. № 25. С. 3–10.

8. Гринів В.Б., Клепанчук О.Ю. Роль інвестиційних процесів у післявоєнній відбудові торговельної галузі України. *Modeling the development of the economic system.* 2023. Вип. 2. С. 179–188.

9. Назаркевич І.Б. Державне стратегічне планування та цільове програмування структурних змін у розвитку галузей реального сектору економіки. *Український журнал прикладної економіки.* 2020. Т. 5. № 2. С. 251–259.

10. Васильців Т.Г., Городня Т.А., Лупак Р.Л. Економічні аспекти диверсифікації підприємства з використанням інноваційних інвестицій. *Інтелект XXI.* 2017. Вип. 1. С. 52–57.

11. Куцик В.І., Лупак Р.Л. Моделювання конкурентних позицій підприємств реального сектору економіки на внутрішньому ринку. *Бізнес Інформ.* 2017. № 12. С. 244–249.

REFERENCES

1. Nazarkevych, I. B. (2020), *Derzhavne rehuliuвання strukturnykh zmin v ekonomitsi Ukrainy: problemy ta perspektyvy: monohrafiia.* LNU imeni Ivana Franka, L'viv, Ukraine.
2. Priamukhina, N., Krachyk ,Yu. (2022), *Modernizatsiia derzhavnoho upravlinnia systemnym rozvytkom natsional'noi ekonomiky Ukrainy. Naukovi pratsi Mizhrehional'noi Akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia,* is. 1(61), pp. 50–60.
3. Klepanchuk, O. Yu., Il'chyshyn, S. M., Dalyk, V. P. (2021), *Strukturno-dynamichnyj analiz*

vnutrishn'oho spozhyvchoho rynku u konteksti makroekonomichnoho rozvytku Ukrainy. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky*, is. 5, pp. 104–110.

4. Vasyl'tsiv, T., Mul'ska, O., Hres', A. (2023), Napriamy doslidzhennia strukturnykh zmin na vnutrishn'omu rynku. *Modeling the development of the economy systems*, no. 2, pp. 197–202.

5. Lupak, R. L. (2018), Rozvytok pidpriemnytstva v umovakh importonasychnennia vnutrishn'oho rynku Ukrainy. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, is. 22, pp. 136–142.

6. Kutsyk, P. O. (2022), Problemni aspekty ta priorytety rozvytku maloho i seredn'oho pidpriemnytstva Ukrainy. *Visnyk L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, is. 69, pp. 7–14.

7. Horodniak, I. V., Terendij, A. B. (2020), Instytutysijni chynnyky zaluchennia inozemnykh investytsij v ekonomiku Ukrainy. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, no. 25, pp. 3–10.

8. Hryniv, V. B., Klepanchuk, O. Yu. (2023), Rol' investytsijnykh protsesiv u pisliavoiennij vidbudovi torhovel'noi haluzi Ukrainy. *Modeling the development of the economic system*, is. 2, pp. 179–188.

9. Nazarkevych, I. B. (2020), Derzhavne stratehichne planuvannia ta tsil'ove prohramuvannia strukturnykh zmin u rozvytku haluzej real'noho sektoru ekonomiky. *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 5, no. 2, pp. 251–259.

10. Vasyl'tsiv, T. H., Horodnia, T. A., Lupak, R. L. (2017), Ekonomichni aspekty dyversyfikatsii pidpriemstva z vykorystanniam innovatsijnykh investytsij. *Intelekt XXI*, is. 1, pp. 52–57.

11. Kutsyk, V. I., Lupak, R. L. (2017), Modeliuvannia konkurentnykh pozytsij pidpriemstv real'noho sektora ekonomiky na vnutrishn'omu rynku. *Biznes Inform*, № 12, s. 244–249.

*Стаття надійшла до редакції
08 листопада 2024 р.*